

Podbój Meksyku

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

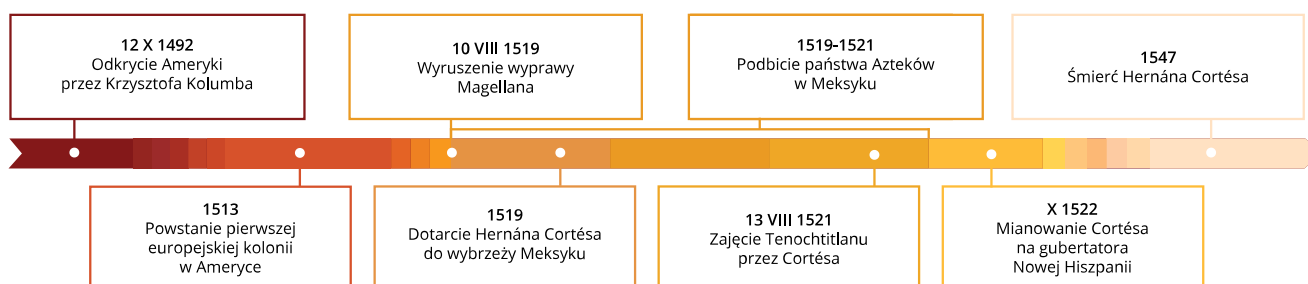
- Źródło: Cortés, *Secunda Relación*, [w:] Maria Sten, *Kronikarze kultur prekolumbijskich*, Kraków 1988, s. 128.
- Źródło: Ryszard Tomicki, *Tenochtitlan 1521*, Warszawa 1984, s. 50.
- Źródło: Bartolomé de Las Casas, *Krótką relacją o wyniszczeniu Indian*, tłum. K. Niklewiczówna, Poznań 1988, s. 64–65.
- Źródło: Bartolomé de Las Casas, *Krótką relacją o wyniszczeniu Indian*, tłum. Krystyna Niklewiczówna, Poznań 1988, s. 91–92.

- Źródło: *Rozmowa historyków w cyklu „Piękny i bestia” w Polskim Radiu*. Cytat za: Artykuł *Hernán Cortés – zdobywca ziem i dusz*, Polskie Radio, Historia, 2020.
- Źródło: *Oswald Spengler, niemiecki filozof kultury i historii*. Cytat za: C.W. Ceram, *Bogowie, groby i uczeni*, przeł. J. Nowacki, Warszawa 1994, s. 317.

William de Leftwich Dodge, *Ostatnie dni Tenochtitlán – zdobycie Meksyku*, 1899 r.
 Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Krzysztof Kolumb dotarł do wysp Ameryki Środkowej w 1492 r. Wkrótce potem na Karaibach pojawili się pierwsi hiszpańscy osadnicy. W 1513 r. garstka hiszpańskich osadników zamieszkała w Panamie, w założonej przez Vasco Núñez de Balboa pierwszej stałej europejskiej kolonii na kontynencie amerykańskim. Kilka lat później odkrywcy poszukujący złota, kosztowności, niewolników i próbek roślin dotarli do Jukatanu. Otworzyło to możliwość penetracji wybrzeży Zatoki Meksykańskiej oraz obszarów w głębi lądu. W ten sposób Hiszpanie natrafili na bogate państwo Azteków.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz postać Hernána Cortésa i ocenisz jego metody działania.
- Opisziesz przebieg podboju państwa Azteków przez Cortésa i jego żołnierzy.
- Wyjaśnisz przyczyny klęski imperium Azteków.
- Ocenisz skutki podbojów Cortésa dla Hiszpanów i ludów Ameryki Środkowej.

Przeczytaj

Cortés buntownik

Portret Hernána Cortésa anonimowego malarza z XIX w. Cortés był jednym z najsłynniejszych konkwistadorów hiszpańskich. Jego listy do króla hiszpańskiego Karola V należą do najcenniejszych zabytków piśmiennictwa okresu odkryć i podbojów w Ameryce.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W latach 1517–1518 na polecenie [gubernatora](#) Kuby Diega Velázqueza de Cuéllar wyprawy hiszpańskich odkrywców badały wybrzeża półwyspu Jukatan. Przywiezione przez nich wieści o bogactwie tamtejszych Indian rozbudziły apetyt żądnych sławy i łupów [konkwistadorów](#). Diego de Velázquez mianował Hernána Cortésa przywódcą wyprawy i polecił mu jej przygotowanie, jednak po jej rozpoczęciu zmienił zdanie i odwołał Cortésa. Ten jednak nie podporządkował się i na czele 400 żołnierzy hiszpańskich oraz 200 krajowców na 11 okrętach wyruszył wbrew jego woli na podbój nowych terenów. Zabrał ze sobą 16 koni, psy szkolone do walki z ludźmi, 10 lekkich dział i 4 ciężkie. Ponadto jego żołnierze mieli 16 prymitywnych [arkebuzów](#).

Podstawowe uzbrojenie niewielkiego oddziału hiszpańskiego składało się z kusz i stalowych mieczy. Tak nieliczny oddział, jakim dysponował Cortés, nie powinien zagrozić zorganizowanej armii, nawet jeśli była ona znacznie gorzej uzbrojona – podstawową bronią Indian były łuki i miotacze włóczni.

Cortésowi sprzyjało jednak szczęście. Wkrótce po wylądowaniu w Meksyku zorientował się w sytuacji wewnętrznej

potężnego państwa Azteków, którego podbój miał się stać jego przeznaczeniem. Odkrył, że część ludów indiańskich podlegających władzy Azteków gotowa jest podjąć walkę z azteckim zwierzchnictwem. Dzięki temu jego oddział szybko powiększył się o setki nowych, lokalnych sprzymierzeńców. Między innymi dzięki ich wsparciu mógł założyć miasto Veracruz, które stało się jego bazą operacyjną.

Tymczasem władca Azteków Montezuma nie mógł się zdecydować na stanowcze przeciwdziałanie. Jego brak zdecydowania wynikał z okoliczności przybycia Cortésa i jego ludzi – były zdumiewająco zgodne z przepowiedniami dotyczącymi powrotu boga [Quetzalcóatla](#) (Pierzastego Węża) i mogły sprawić, że utożsamiano białych kolonizatorów z azteckim bogiem. Montezuma więc przezornie wysyłał mu naprzeciw posłańców z darami. Na koniec zaprosił Cortésa wraz z armią do swej stolicy, Tenochtitlánu, i pozwolił zamieszkać w jednym ze swoich pałaców.

” Cortés

Secunda Relación

Przebywszy most, wyszedł na nasze spotkanie ów pan Muteczuma (Montezuma) z dwustu panami; wszyscy boso i każdy ubrany w inny strój, bardzo wykwintny, wedle ich mody i co jeden bogatszy od drugiego; kiedy byliśmy już blisko, zsiadłem z konia i podszedłem, żeby go uściskać, ale towarzyszący mu panowie zatrzymali mnie ruchem ręki, abym go nie dotknął; [...] potem, jak do mnie przemówił,

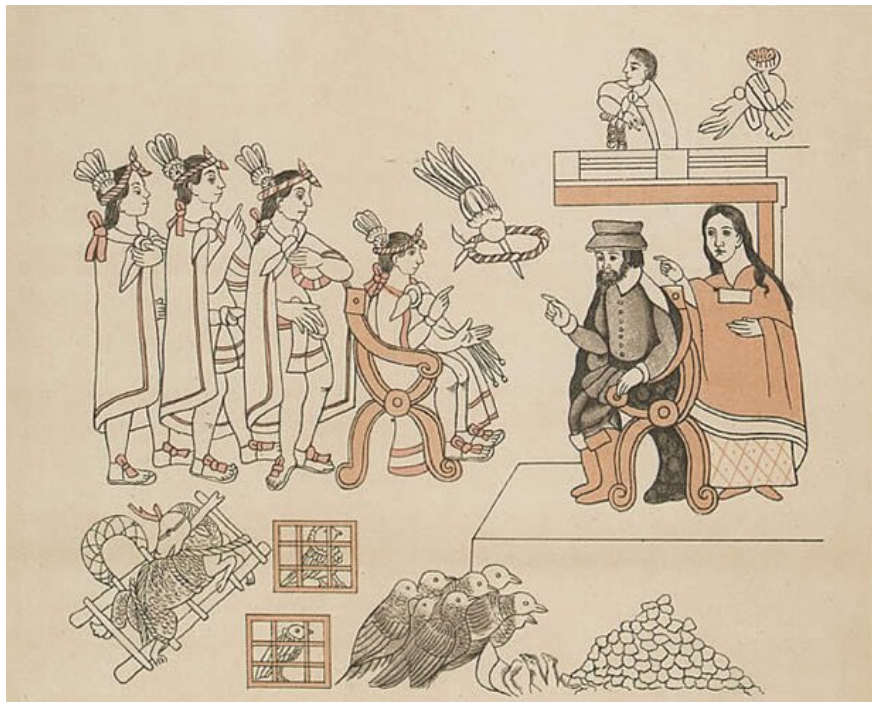

Quetzalcoatl według wierzeń Azteków był bogiem wiatru, nieba i ziemi. Ponadto był uznawany za bóstwo wody i płodności. Czy Quetzalcóatl był jednym z ważniejszych azteckich bogów?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

wszyscy pozostali panowie podchodzili jeden za drugim i tak samo przemawiali, po czym wracali do szeregu.

Źródło: Cortés, *Secunda Relación*, [w:] Maria Sten, *Kronikarze kultur prekolumbijskich*, Kraków 1988, s. 128.

Spotkanie Hernána Cortésa i Montezumy w 1519 r.

W jakich okolicznościach według tego anonimowego artysty przebiegł pierwszy kontakt Hiszpanów z Aztekami?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Szybko tego pożałował. Cortés uwięził go i potraktował jak zakładnika, dzięki któremu przez sześć miesięcy mógł faktycznie sprawować władzę w stolicy państwa - Tenochtitlanie. Pierwsza faza podboju państwa Azteków przebiegła więc gładko.

Widmo klęski

Sytuacja Cortésa nie była jednak łatwa. Garstka jego żołnierzy żyła wśród mocno dezorientowanej, ale wielokrotnie liczniejszej grupy Azteków. Wszystko skomplikowało się jeszcze bardziej, gdy do Meksyku w kwietniu 1520 r. dotarł oddział pościgowy, wysłany przez gubernatora Velázquezę.

Cortés zdecydował się na bardzo ryzykowny manewr. W Tenochtitlanie pozostawił 120-osobową załogę, a sam na

czelnie niespełna 300 ludzi pomaszerował naprzeciw liczącemu tysiąc żołnierzy pościgowi. Choć przeciwnik miał ponad trzykrotną przewagę, Cortés umiejętnie przechylił szalę zwycięstwa na swoją stronę. Najpierw zaskoczył nocnym atakiem oddział karny i go rozbił, a następnie, kusząc perspektywą bajecznych łupów, zwerbował większość żołnierzy do swojego wojska.

Tymczasem w Tenochtitlanie wybuchło powstanie, wywołane brutalnym postępowaniem konkwistadorów. Zbuntowani Aztekowie pozwolili Cortésowi wprowadzić swoich ludzi do miasta, a następnie odcięli im możliwość odwrotu i przystąpili do walki pod wodzą brata Montezumy – Cuitláhuaca. Po trzech tygodniach oblężenia, po desperackim odwróceniu w nocy z 30 czerwca na 1 lipca 1520 r., Hiszpanom udało się przebić przez linie oblegających miasto Indian, i wydostać z miasta. W czasie tych walk śmierć poniósł Montezuma. Okoliczności jego śmierci nie zostały jednoznacznie wyjaśnione. Według informatorów azteckich został uduszony na rozkaz Cortés, natomiast Cortés ogłosił, że zmarł na skutek ran zadanych mu przez jego własnych poddanych, oburzonych jego podporządkowaniem się Hiszpanom.

A jednak zwycięstwo

Cortés stracił połowę ludzi, większość koni i całą artylerię. Tymczasem w uwolnionej od hiszpańskich rządów stolicy Azteków panował chaos spowodowany śmiercią większości arystokracji i znacznej części wojowników. Dało to czas konkwistadorowi na rekrutację nowych ochotników, stworzenie silnej indiańskiej koalicji niechętnych Aztekom plemion oraz zbudowanie i transport 13 niewielkich okrętów, które były konieczne, aby zdobyć kontrolę nad jeziorem wokół Tenochtitlanu.

Fragment obrazu przedstawiającego oblężenia Tenochtitlanu i epizod, w którym Hernán Cortés omal nie został schwytany przez wojowników azteckich. Podczas tzw. smutnej nocy (Noche Triste) Hiszpanie ponieśli ogromną klęskę. W jaki sposób zostali przedstawieni Aztekowie?

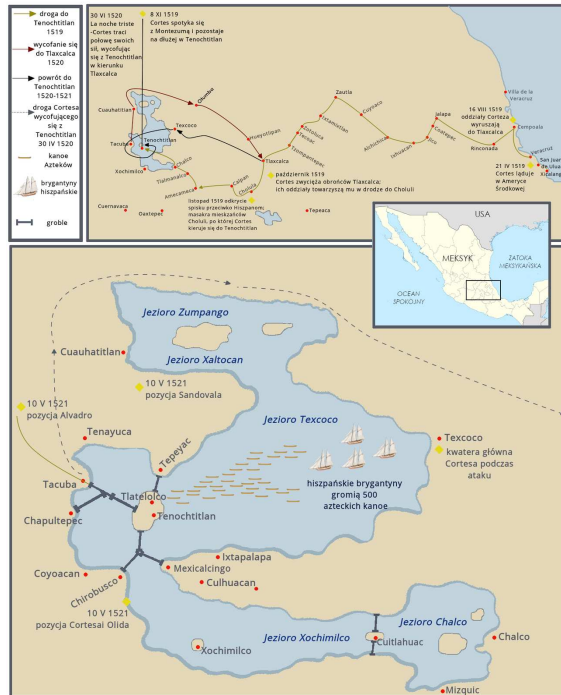
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Aztec wojownicy. Ilustracja pochodzi z XVI-wiecznego Kodeksu Mendozy, opisującego życie codzienne Azteków. Omów, w jaki sposób są oni uzbrojeni.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Na początku 1521 r. Cortés ponownie zaatakował. Jego siły liczyły ponad 500 żołnierzy hiszpańskich i 10 tys. indiańskich sprzymierzeńców i ciągle rosły. Tymczasem sytuację Azteków dramatycznie pogorszyła epidemia przywleczonej przez Hiszpanów ospy wietrznej, w ciągu zaledwie jednego roku choroba uśmierciła 40 proc. ludności, zmarł na nią również władca Cuitláhuac. Zacięte walki o Tenochtitlán trwały jednak jeszcze kilka miesięcy, a samo oblężenie 80 dni. Stolica ostatecznie upadła 13 sierpnia 1521 roku. W bitwie o Tenochtitlán zginęły prawdopodobnie dziesiątki tysięcy Indian, a miasto, w którym na początku XVI w. mogło mieszkać nawet ponad 200 tys. ludzi, legło w gruzach.

Podbój Meksyku przez Hernána Cortésa 1519–1521 r. Dlaczego Aztekowie osiedlili się w okolicy jezior? Czy istnieją one do dziś?

Źródło: ContentPlus na podstawie Stanisław Grzybowski, Narodziny świata nowożytnego 1454-1606, Wielka historia świata tom 6, Warszawa 2005, str. 158, licencja: CC BY-SA 3.0.

Gubernator Hernán Cortés

Rozmiar zwycięstwa oraz przebogate łupy wysłane do ojczyzny spowodowały, że cesarz Karol V wybaczył Cortésowi niesubordynację. Trzy i pół roku po ucieczce z Kuby Cortés został oczyszczony z zarzutów i nagrodzony – w październiku 1522 r. cesarz mianował go gubernatorem i kapitanem generalnym prowincji [Nowa Hiszpania](#).

Zdobycie Tenochtitlánu przez konkwistadorów, obraz anonimowego autora z 1675 r.
W jaki sposób budowa miasta i jego położenie wpłynęły na strategię konkwistadorów?
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Bezwzględny konkwistador okazał się zdolnym administratorem. Na gruzach Tenochtitlánu rozpoczął budowę nowej stolicy – miasta Meksyk – i przystąpił do organizowania administracji. Zakładał miasta, kopalnie i plantacje. Zakładał biskupstwa i szerzył wśród Indian chrześcijaństwo. W 1528 roku musiał wrócić do Hiszpanii, by oczyścić się przed Karolem V ze stawianych mu zarzutów o liczne zbrodnie – oskarżany był między innymi o zamiar wypowiedzenia posłuszeństwa władcy. Cortés oczyścił się z zarzutów i wrócił do Nowej Hiszpanii. Pełni dotychczasowej władzy jednak już nie odzyskał, ponieważ jej zarząd objęła Królewska Audiencja, a następnie wicekról. Organizował jeszcze wyprawy do południowego Meksyku oraz Ameryki Centralnej. Wkrótce jednak wrócił do Hiszpanii i zmarł w pobliżu Sewilli w 1547 roku.

Słownik

arkebuz

(wł. *archibuso*) długa ręczna broń palna z zamkiem kołowym, używana w XVI i XVII w.

gubernator

(łac. sternik, rządcą), jeden z najwyższych urzędów w państwie, odpowiadający rangą głowie państwa albo rządowi państwa, w imieniu którego działa, posiadający władzę wykonawczą lub wojskową albo łączący obie

konkwistadorzy

(hisz. *conqyistador*), w XVI w. śmiali żeglarze i zdobywcy, którzy w służbie Hiszpanii i Portugalii dokonywali podbojów nowo odkrytych terenów Ameryki

obsydian

(łac. *lapis obsidianus*) skała wylewna, złożona niemal wyłącznie ze szkliwa wulkanicznego. Naturalne szkło powstaje w wyniku natychmiastowego stygnięcia magmy. Zasoby obsydianu znaleźć można m.in. na terenie Ameryki - dzisiejszego Parku Narodowego Yellowstone.

Quetzalcóatl

Pierzasty Wąż; jedno z najważniejszych bóstw plemion prekolumbijskich, m.in. Azteków i Majów; uważany za współtwórcę świata

Nowa Hiszpania

utworzona w 1521 r. przez Hiszpanów prowincja kolonialna w Ameryce Północnej, obejmująca obecne tereny Meksyku i południowych stanów USA aż po Kostarykę

Słowa kluczowe

Diego Velázquez de Cuéllar, Hernán Cortés, Aztekowie, państwo Azteków, Montezuma, Quetzalcóatl, Tenochtitlán, Karol V, Nowa Hiszpania, konkwista, odkrycia geograficzne, nowożytny kolonializm europejski

Bibliografia

H. Cortés, *Secunda Relacion*, [w:] M. Sten, *Kronikarze kultur prekolumbijskich*, Kraków 1988.

B. de Las Casas, *Krótką relacją o wyniszczeniu Indian*, tłum. K. Niklewiczówna, Poznań 1988.

R. Tomicki, *Tenochtitlan 1521*, Warszawa 1984.

Edukacja globalna. Poradnik metodyczny dla nauczycieli II, III i IV etapu edukacyjnego, Grupa Zagranica 2016.

H. Zinn, *Ludowa historia Stanów Zjednoczonych. Od 1492 roku do dziś*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej 2016.

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem. W jaki sposób obowiązujący na terenach rządzonych przez Azteków system federacyjny wpłynął na działania konkwistadorów?

Twoja odpowiedź:

Polecenie 2

Czy twoim zdaniem Aztekowie mogli się obronić przed hiszpańskim podbojem? Uzasadnij odpowiedź.

Twoja odpowiedź:

OBIEKT MULTIMEDIALNY

KLIKNIJ, ABY OTWORZYĆ NA PEŁNYM EKRANIE

Podbój państwa Azteków przez Hernána Cortésa. Źródła słabości Azteków i sukcesu Cortésa.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż dokończenie zdania, które najlepiej oddaje inicjatywę podboju Meksyku przez Hernána Cortésa.

Hernán Cortés wyruszył na podbój Meksyku...

- na polecenie gubernatora Kuby Diega Velázquez, który później postanowił odwołać Cortésa.
- wbrew wbrew woli gubernatora Kuby Diega Velázquez, który jednak ostatecznie przyznał organizację wyprawy Cortésowi.
- na osobisty rozkaz króla Karola V.
- w sojuszu z wodzem Indian Cuitláhuakiem.

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i na jego podstawie wskaż prawidłowe odpowiedzi na pytania zadane w tabeli.

” Bartolomé de Las Casas

Krótką relacją o wyniszczeniu Indian

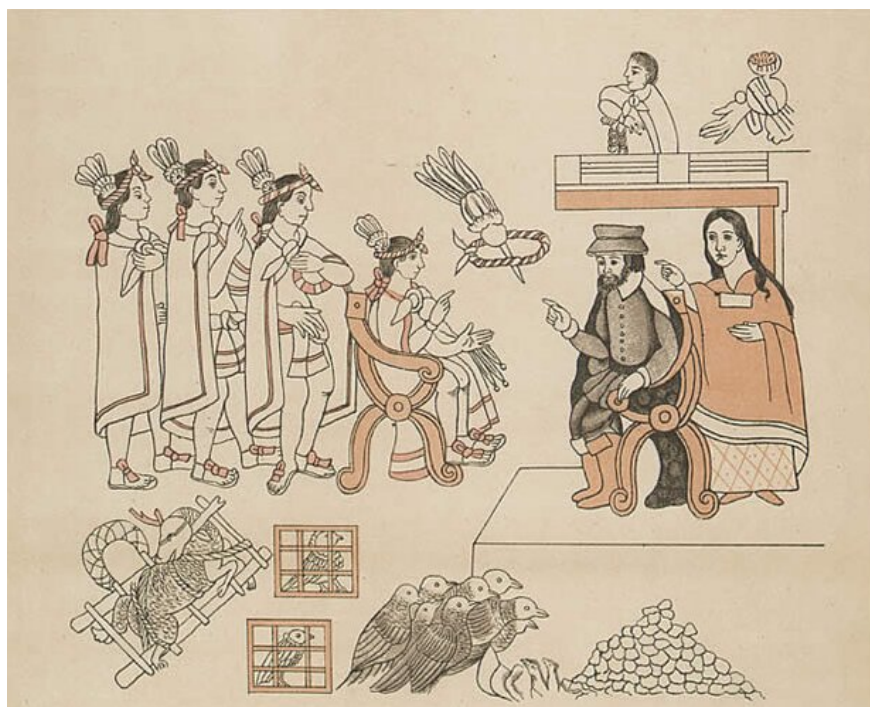
(...) Innym razem dominikanie, zakonnicy naszego zakonu, postanowiwszy iść głosić kazania i nawracać ludy, które pozbawione były ratunku i światła nauki chrześcijańskiej potrzebnej do zbawienia dusz, jak to i dziś jest w Indiach, wysłali zakonnika biegłego w teologii i odznaczającego się wielkimi cnotami i świętością wraz z braciszkiem zakonnym jako towarzyszem, aby poznał tę ziemię, nawiązał stosunki z ludnością i wyszukał odpowiednie miejsca na budowę klasztorów. Indianie przyjęli przybyłych zakonników jak aniołów z nieba i słuchali z prawdziwym uczuciem, uwagą i radością słów, które tamci im na razie mogli dać do zrozumienia raczej przy pomocy znaków niż mowy, bo nie znali języka. Zdarzyło się raz, że po odejściu okrętu, którzy przywiózł zakonników, przybył tam inny, a przy byli na nim Hiszpanie, według swego piekielnego zwyczaju, uprowadzili w sposób podstępny i bez wiedzy zakonników pana owej ziemi, który się nazywał Donalonso – imię to nadali mu zakonnicy czy też inni Hiszpanie. (...) Proszą więc Donalonsa, żeby wsiadł na okręt wraz ze swą żoną i innymi osobami, zwodząc go, że chcą dla niego wydać ucztę. Wsiadło więc na okręt siedemnaście osób, między innymi władca wyspy wraz z żoną ufając, że skoro Indianie mają na swej ziemi zakonników, nie mogą doznać od Hiszpanów żadnej krzywdy. Gdyby nie to, nie mieliby do nich zaufania. Skoro Indianie wsiedli na okręt, zdrajcy rozwijając żagle, jadą na wyspę Hispaniolę i tam sprzedają ich jako niewolników. (...)

Ćwiczenie 5

Przeanalizuj źródła A i B, a następnie oceń, czy w zgodny sposób oddają charakter spotkania Montezumy i Hernána Cortésa. Wskaż poprawną odpowiedź, a następnie ją uzasadnij.

Źródło A

Spotkanie Hernána Cortésa i Montezumy w 1519 r.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło B

” Cortés

Secunda Relación

Przebywszy most, wyszedł na nasze spotkanie ów pan Muteczuma (Montezuma) z dwustu panami; wszyscy boso i każdy ubrany w inny strój, bardzo wykwintny, wedle ich mody i co jeden bogatszy od drugiego; kiedy byliśmy już blisko, zsiadłem z konia i podszedłem, żeby go uściskać, ale towarzyszący mu panowie zatrzymali mnie ruchem ręki, abym go nie dotknął; [...] potem, jak do mnie przemówił, wszyscy

pozostali panowie podchodzili jeden za drugim i tak samo przemawiali, po czym wracali do szeregu. Kiedy nadeszła moja kolej, abym przemówił do Muteczumy, zdjęłem naszyjnik z pereł i szklanych paciorków i zarzuciłem mu na szyję; w czasie gdy szliśmy ulicą, przybył sługa jego z dwoma naszyjnikami zawiniętymi w płótno, zrobionymi z czerwonych muszli, które oni bardzo sobie cenią; z każdego naszyjnika zwisało osiem muszli zrobionych ze złota z zadziwiającą doskonałością, wielkich na rozpiętość między kciukiem a wskazującym palcem; gdy mu je podano, zwrócił się w moją stronę i założył mi je na szyję.

Źródło: Cortés, *Secunda Relación*, [w:] Maria Sten, *Kronikarze kultur prekolumbijskich*, Kraków 1988, s. 128.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i na jego podstawie oraz wiedzy własnej określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

” Bartolomé de Las Casas

Krótką relacją o wyniszczeniu Indian

Kiedy dowódca hiszpański wyruszył do portu morskiego, aby pojmać innego dowódcę, który szedł przeciw niemu we wrogich zamiarach, i kiedy do pilnowania króla Montezumy zostało niewiele ponad stu ludzi z dowódcą, wtedy Hiszpanie ci postanowili zrobić coś niezwykłego, aby jeszcze bardziej wzmóc na całej tej ludności strach, który już i tak wzbudzili – był to bowiem środek, jak już mówiłem, którego często używali. Indianie, ludność i panowie z całego miasta i dworu Montezumy starali się zajmować tylko tym, co mogłoby sprawić przyjemność uwięzionemu władcy – między innymi zabawami, które dla niego urządzali. Po południu na placach we wszystkich dzielnicach miasta odbywały się tańce i pląsy według ich zwyczaju, zwane przez nich *mitotes*, a na wyspach *areytos*, przy których występowali we wszystkich swoich kosztownościach i bogatych strojach. Udział w nich biorą wszyscy, bo tak właśnie bawią się i obchodzą swoje uroczystości. A najznakomitsi panowie i książęta krwi według stopni hierarchii urządzali swoje tańce i zabawy bliżej domu, w którym uwięziony był pan. Najbliżej pałacu znajdowało się przeszło dwa tysiące synów wielkich panów, sama śmietanka szlachty z całego cesarstwa Montezumy. Wódz Hiszpanów przyszedł do nich ze swym oddziałem, wysyłając inne oddziały we wszystkie strony miast, gdzie się odbywały zabawy, polecając swoim podwładnym udawać, że chcą się tylko przyglądać. O oznaczonej godzinie wszyscy Hiszpanie mieli uderzyć na Indian. A gdy Indianie, czując się bezpiecznie, zapamiętali się w tańcu, zawołał „Santiago” i uderzyli na

nich. Gołymi mieczami zaczynając płatać te ciała nagie i delikatne, przelewać tę szlachetną krew nie pozostawiając ani jednego przy życiu.

Źródło: Bartolomé de Las Casas, *Krótką relacją o wyniszczeniu Indian*, tłum. K. Niklewiczówna, Poznań 1988, s. 64–65.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj tekst źródłowy (źródło A), przeanalizuj ilustrację (źródło B), a następnie wymień elementy uzbrojenia opisane w źródle A i przedstawione na ilustracji B.

Źródło A

” Ryszard Tomicki

Tenochtitlan 1521

Uzbrojenie ofensywne wojownika meksykańskiego składało się z procy (*tematlatl*), miotacza krótkich oszczepów (*atlatl*), włóczni właściwej (*tepuztopilli*), dzidy o trzech grotach (*tlatzontectli*), drewnianego miecza o krawędziach nabijanych silnie tnącymi ostrzami z obsydianu (*macuahutl*) lub jego odmiany, szerszej i dwuręcznej (*macuahuitzoctli*), drewnianej maczugi (*cuauhololli*) pik, kamieni rzuconych ręcznie oraz łuku (*tlahuitolli*) z zapasem strzał (*mitl*). Groty wykonane były z łupanego kamienia, kości zwierzęcych lub rybich ości, bardzo mocnych i ostrych.

Uzbrojenie defensywne obejmowało okrągłe lub owalne tarcze (*chimalli*), wykonane z twardej trzciny przeplatanej bawełnianymi sznurami, z zewnątrz zdobione m.in. piórami i złotymi blachami, chroniące nawet przed strzałem z kuszy; *ichcahuipilli* – rodzaj pancerza-kaftana ze skóry podbitej bawełną lub z samej, mocno zbitej i pikowanej bawełny, o grubości do dwóch palców; [...].

Źródło: Ryszard Tomicki, *Tenochtitlan 1521*, Warszawa 1984, s. 50.

Źródło B

Orli wojownicy przedstawieni na kartach Kodeksu Florentino.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 9

Zapoznaj się z poniższymi materiałami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło 1

” *Rozmowa historyków w cyklu „Piękny i bestia” w Polskim Radiu*

- Był pierwszym masowym ludobójcą w dziejach. Wyprawy konkwistadorskie Hiszpanów to zniszczenie znakomitej, rozwiniętej i niezwykle ciekawej cywilizacji indiańskiej w Ameryce Środkowej i Południowej. Wszyscy oni – Cortés, Pizarro – zaprowadzali rządy hiszpańskie krwią, mieczem i ogniem – mówił na antenie Polskiego Radia prof. Paweł Wieczorkiewicz.
- Powiedzmy, że ten stereotypowy obraz Hernána Cortésa momentami nawet odpowiada prawdzie. Ale to wszystko przecież nie było takie proste. Była to cywilizacja pod pewnymi względami wysoko rozwinięta, pod pewnymi względami całkowicie nieprzystawalna do kultury europejskiej. Imperium Azteków to była krwawa dyktatura wojskowa, której funkcją, istotą, również religijną, była wojna. W której prowadzono wojnę po to, żeby rocznie kilkadziesiąt tysięcy ludzi zabijać w czasie uroczystości religijnych (...). To był kontakt cywilizacji, które były skazane na to, że się nigdy w życiu nie porozumieją - tak odpowiadał prof. Marek Urbański.

Źródło: *Rozmowa historyków w cyklu „Piękny i bestia” w Polskim Radiu*. Cytat za: Artykuł *Hernán Cortés – zdobywca ziem i dusz*, Polskie Radio, Historia, 2020.

Źródło 2

” *Oswald Spengler, niemiecki filozof kultury i historii:*

Jest to jedyny przykład kultury, która zginęła śmiercią gwałtowną. Kultura ta nie uwiędła, nie była uciskana, hamowana. Została zamordowana w pełni swego rozkwitu, unicestwiona, jak unicestwiony zostaje słońce, któremu przechodzień strąca koronę z łodygi.

Źródło: *Oswald Spengler, niemiecki filozof kultury i historii*. Cytat za: C.W. Ceram, *Bogowie, groby i uczeni*, przeł. J. Nowacki, Warszawa 1994, s. 317.

Źródło 3

Ludność Meksyku w latach 1532-1608

Rok	Liczba ludności (w tys.)		
	wnętrze kraju	wybrzeże	razem
1532	5645	11226	16871
1548	1535	4765	6300
1568	418	2231	2649
1580	260	1631	1891
1595	247	1125	1372
1608	217	852	1069

Na podstawie danych: M. Kopczyński, *Poznać przeszłość, zrozumieć dziś. Nowożytność*, Warszawa 2013, s.33.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Podbój Meksyku

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

zakres podstawowy

XIV. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje przyczyny i przebieg wypraw odkrywczych;
- 2) opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w.;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje postać Hernána Cortésa i ocenia jego metody działania;
- opisuje przebieg podboju państwa Azteków przez Cortésa i jego żołnierzy;
- wyjaśnia przyczyny klęski imperium Azteków;
- ocenia skutki podbojów Cortésa dla Hiszpanów i ludów Ameryki Środkowej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie na tablicy uczniom tematu oraz celów lekcji, a następnie określenie kryteriów sukcesu.
2. Nauczyciel poleca uczniom przygotować w parach pytania z nim związane. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z tematem lekcji?

Faza realizacyjna:

1. **Metoda jigsaw.** Uczniowie odliczają do trzech lub do sześciu w zależności od liczebności klasy. Łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”.
- Grupa 1 i 4 – Cortés buntownik;
  - Grupa 2 i 5 – Widmo klęski;
  - Grupa 3 i 6 – A jednak zwycięstwo i Gubernator Hernán Cortés.

Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

2. **Praca z multimediami („Schemat”).** Nauczyciel czyta polecenie 1: „Zapoznaj się ze schematem interaktywnym. W jaki sposób obowiązujący na terenach rządzonych przez Azteków system federacyjny wpłynął na działania konkwistadorów?” i poleca uczniom, aby w parach wykonali zadanie w oparciu o wskazówki zawarte w e-materiale.

3. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia interaktywne nr 1-5 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
4. Uczniowie w parach wykonują kolejne zadanie nr 6. Nauczyciel obserwuje postęp pracy i udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Jako podsumowanie lekcji „Podbój Meksyku” nauczyciel może wykorzystać zdania do uzupełnienia, które uczniowie również zamieszczają w swoim portfolio: Przypomniałam/Przypomniałem sobie, że... Co było dla mnie łatwe... Czego się nauczyłam/nauczyłem... Co sprawiało mi trudność...
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz streszczenie tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”.
2. Wykonaj ćwiczenia interaktywne nr 7 i 8. Przygotuj uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

- H. Cortés, *Secunda Relacion*, [w:] M. Sten, *Kronikarze kultur prekolumbijskich*, Kraków 1988.
- B. de Las Casas, *Krótką relacją o wyniszczeniu Indian*, tłum. K. Niklewiczówna, Poznań 1988.
- R. Tomicki, *Tenochtitlan 1521*, Warszawa 1984.
- *Edukacja globalna. Poradnik metodyczny dla nauczycieli II, III i IV etapu edukacyjnego*, Grupa Zagranica 2016.
- H. Zinn, *Ludowa historia Stanów Zjednoczonych. Od 1492 roku do dziś*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej 2016.

Wskazówki metodyczne:

- Materiały z sekcji „Schemat” mogą być wykorzystane w trakcie lekcji do pracy uczniów w parach lub samodzielnie. Cały e-materiał może być wykorzystany do realizacji zajęć metodą odwróconej klasy. W szkole następuje czytanie i ocena koleżeńska opracowań uczniów.